

Historia cudownej płaskorzeźby Matki Boskiej Kozielskiej Zwycięskiej

Koronowanej złotymi koronami papieskimi przez Jana Pawła II (Krakowskie Błonie 08.06.1997)

Obraz zawdzięcza swoje powstanie członkom Instytutu i Koła Religijno-Rycerskiego Marianum, które istniało w Wilnie w latach trzydziestych i zostało potem wznowione przez por. Tadeusza Bireckiego w obozie oficerów internowanych na Litwie po wrześniu 1939 r.

17 września 1939 roku wschodnią granicę Polski przekroczyły wojska sowieckie. W związku z prowadzonymi działaniami obronnymi po napaści Niemiec na Polskę, do walki na wschodzie naszego kraju zdolne były tylko osłonowe oddziały wojska polskiego i Korpus Ochrony Pogranicza. Wobec przygniatającej przewagi wroga, zorganizowany opór był niemożliwy. Wojska cofały się najpierw do Wilna, a następnie w kierunku granicy z Litwą lub Łotwą. Na terytorium tych państw, zgodnie z prawem międzynarodowym, polscy żołnierze zostali rozbrojeni i umieszczeni w obozach internowania.

W obozie zorganizowanym w Kalwarii na Litwie internowano blisko trzy tysiące polskich żołnierzy. Wewnętrznym komendantem obozu był gen. bryg. Waław Przedździecki, a jego zastępcą płk. int. Adam Kosiba, obaj głęboko wierzący. W gronie osadzonych był również por. Tadeusz Birecki, przedwojenny sekretarz generalny Instytutu Najświętszej Marii Panny Zwycięskiej „Marianum” w Wilnie. Wiosną 1940 roku utworzył w obozie Koło Religijno-Rycerskie „Marianum”, a w wielkim poście udało mu się sprowadzić do obozu ks. Józefa Grasewicza.

15 czerwca 1940 r. ZSRR zaatakował Litwę, a polscy żołnierze zostali wywiezieni w głąb ZSRR. Oficerowie, przebywający dotąd na Litwie, w lipcu zostali przewiezieni do Kozielska – obozu utworzonego na terenie monasteru Optyna-Pustyni. To tutaj, w istniejącym od lipca 1940 r. do czerwca 1941 r. obozie Kozielski II, dzięki kołu „Marianum”, powstała płaskorzeźba Matki Boskiej Zwycięskiej.

W obozie wszelkie praktyki religijne były surowo zakazane, więźniowie modlili się więc w konspiracji. Odprawiano nawet Msze święte, a wśród więźniów szczególnie żywy był kult obrazu Matki Boskiej Ostrobramskiej, obrończyni Wilna przed nawałą moskiewską. Do grona członków Instytutu „Marianum” od początku jego powstania należał kapitan Walerian Charkiewicz. W najstarszej cerkiewce w Kozielsku odkrył on dobrze zachowany fresk, przedstawiający dawną świętość Rzeczypospolitej – Matkę Boską z Żywotca. Zrodziła się myśl stworzenia obrazu Maryi, łączącego w sobie cechy obu tych wizerunków. Pierwsze szkice wykonał Mikołaj Arciszewski, rysownik i dziennikarz, ateista. Namalowania obrazu podjął się por. Michał Siemiradzki, artysta malarz, bratanek Henryka Siemiradzkiego. Za materiał posłużyła deska z drzewa lipowego, która podobno pochodziła z rozebranego ikonostasu. Przygotowano ją w obozowej stolarni, którą prowadził gen. Waław Przedździecki, członek Koła Rycerskiego. Por. Mieczysław Gulin wyrzeźbił korony dla Madonny i Dzieciątka. W ten sposób powstał pierwszy malowany obraz Matki Boskiej Kozielskiej Zwycięskiej. Miało to miejsce około 29 września 1940 r.

Na przełomie sierpnia i września 1940 r. do Kozielska przywieziono żołnierzy, którzy byli internowani na Łotwie, w obozie Ulbroka, a wśród nich podch. Tadeusza Zielińskiego, młodego artystę rzeźbiarza. Na prośbę Tadeusza Bireckiego i według szkiców Arciszewskiego, Zieliński rozpoczął pracę w drzewie (druga część deski z ikonostasu) nad płaskorzeźbą obrazu Matki Boskiej Kozielskiej Zwycięskiej.

W dolnym rogu obrazu, prawem autora-rzeźbiarza, została umieszczona deseczka, na której po jednej stronie wyrzeźbił swoje imię i nazwisko oraz datę 3.5.1941. Po drugiej stronie deseczki umieścił słowa Adama Mickiewicza: „Tak nas powrócisz cudem na Ojczyznę łono”.

Poświęcenia obu wizerunków: obrazu i płaskorzeźby dokonał w Wielką Sobotę 1941 r., w całkowitej tajemnicy, ks. Nikodem Dubrawka. Towarzyszyli mu jedynie por. Tadeusz Birecki i płk. Adam Kosiba.

22 czerwca 1941 r. Niemcy zaatakowały ZSRR. Wobec druzgocącej klęski Armii Czerwonej podjęto decyzję o ewakuacji obozów jenieckich, w tym również obozu w Kozielsku. Kiedy przetrucano jeńców do obozu w Griażowcu koło Wołogdy wraz z nimi powędrował tam obraz Siemiradzkiego, ukryty w podwójnym dnie walizki pchor. Siemińskiego. Płaskorzeźbę, również ukrytą w walizce, do obozu w Griażowcu przewiózł płk. Kosiba. W Griażowcu Zielińskiemu udało się pokryć płaskorzeźbę polichromią. Użył do tego celu farb, przeznaczonych na hasła i slogany komunistyczne.

Latem 1941 roku, wobec inwazji Niemiec na ZSRR, przywrócono stosunki dyplomatyczne między Polską a Związkiem Radzieckim. Oznaczało to normalizację stosunków oraz budowę polskiej armii.

W niedzielę 25 sierpnia 1941 r., w Griażowcu, ks. Franciszek Tyczkowski odprawił pierwszą publiczną Mszę św. na ołtarzu z wizerunkiem Matki Boskiej Kozielskiej Zwycięskiej. We Mszy św. uczestniczyli gen. Władysław Anders i oficerowie sowieccy. Od tego momentu wizerunek MBKZ stał się przedmiotem kultu publicznego.

Obóz w Griażowcu pustoszał. Żołnierzy przenoszono do punktów werbunkowych armii. Płk. Adam Kosiba wziął ze sobą płaskorzeźbę Matki Boskiej Kozielskiej Zwycięskiej. Wraz z nią udał się do Buzułuku – miejsca postoju dowództwa armii. Tu przekazał płaskorzeźbę ks.

Dziedkanowi Włodzimierzowi Cieńskiemu i Duszpasterstwu Polskich Sił

Zbrojnych w ZSRR. 21 listopada 1941 r. płaskorzeźbę poświęcono po raz drugi, tym razem oficjalnie. Dokonał tego ks. Cieński.

Z Buzułuku płaskorzeźbę przeniesiono do Jangi-Julu (dzisiejszy Uzbekistan). Wraz z żołnierzami MBKZ ruszyła na szlak bojowy przez Środkowy i Bliski Wschód, Północną Afrykę do Włoch.

Od 30 listopada do 8 grudnia 1943 r. w kościele oo. Assumpejonistów pw. św. Piotra, w Gallicantu na stokach Góry Syjon w Jerozolimie odmawiano nowennę do Matki Boskiej Zwycięskiej w intencji zwycięstwa oręża polskiego. W maju 1944 r. nowenna ta została we Włoszech wydana drukiem jako „Nowenna do Matki Boskiej Zwycięskiej”. Opiekunem płaskorzeźby został gen. Anders., kustoszem wizerunku mianował płk. Stanisława Rohma.

W maju 1944 płaskorzeźba znalazła się pod Monte Cassino. To przed nią odprawiano Msze święte przed wyruszeniem w bój.

2 Korpus Polskich Sił Zbrojnych przebywał we Włoszech do lata 1946 r. kiedy to został przetransportowany do Wielkiej Brytanii i wszedł w skład Polskiego Korpusu Przysposobienia i Rozmieszczenia. Płaskorzeźba znalazła kolejne miejsce pobytu w Delamere, w okolicach Chester, na pograniczu Anglii i Walii. Nadszedł też czas aby wraz z żołnierzami przeszła „do cywila”. Jesienią 1949 r. ks. Cieński przewiózł MBKZ do Londynu. W porozumieniu z ks. Wiktorem Judyckim, prezesem Instytutu Marianum, postanowili umieścić płaskorzeźbę w jednej z kaplic kościoła oo. Oratorianów św. Filipa Nerii na Brompton, w dzielnicy Kensington. W grudniu 1949 r. w warsztacie stolarskim gen. Waława Przędzieckiego przygotowano ołtarzyk i ramy płaskorzeźby, na których umieszczono dwanaście wot (odznaczeń żołnierskich). Od 11 grudnia 1949 r., po uroczystym wprowadzeniu MBKZ do kaplicy św. Wilfreda pozostawała ona pod opieką kolejnych proboszczy. Najpierw ks. Kirsche, następnie ks. kan. Wiktora Judyckiego oraz po 1955 r. ks. Kazimierza Sołowaja.

W 1961 r. komitet kościelny parafii Londyn-Śródmieście zakupił kościół przy ul. Leysfield Road w okolicy Hammersmith. 8 grudnia tego roku nowy polski kościół pod wezwaniem św. Andrzeja Boboli został uroczystie poświęcony przez ks. inf. Bronisława Michalskiego. W 1962 r. kościół poszerzono, dodając boczną nawę od strony północnej. Płaskorzeźba została przeniesiona do tego kościoła i w nim znajduje się do dzisiaj. Umieszczono ją w kaplicy, stworzonej specjalnie dla niej, przez inż. A. Kleckiego. W 1967 r. w kaplicy umieszczono pomnik poświęcony zamordowanym przez NKWD, również projektu inż. Kleckiego.

Od czasu przenosin do „nowego domu” stale rósł kult MBKZ. Z biegiem lat stał się tak wyrazisty, że w listopadzie 1978 r. F. Z. Mensell wykonał replikę płaskorzeźby przeznaczoną dla polskiego kościoła w Manchesterze.

Kolejnymi opiekunami płaskorzeźby i zarazem proboszczami parafii pw. Św. Andrzeja Boboli w Londynie byli: ks. prałat Kazimierz Sołowaj i ks. prałat Witold Jarecki. Obaj mieli za sobą szlak wojenny. W 1992 r. proboszczem parafii został ks. Ryszard Juszcak, pierwszy kapłan spoza niepodległościowego, tułaczego grona. Do Wielkiej Brytanii przybył z Polski. Postanowił rozpropagować kult MBKZ, który dotychczas miał charakter lokalny. Dla pokolenia wojennego był czymś tak oczywistym, że nie starano się o jego rozbudowę. Ks. Juszcak jako osoba przybyła z zewnątrz tego środowiska miał nieco inne, szersze spojrzenie. Rozpoczął więc starania o koronację wizerunku papieskimi koronami. Po załatwieniu wszelkich formalności zdecydowano, że koronacja odbędzie się w Polsce, podczas papieskiej pielgrzymki. Powołano komitet, który zajął się sprawą przewiezienia MBKZ na Wawel. Stamtąd, 8 czerwca 1997 r., pod eskortą policji, wraz z relikwiami bł. Królowej Jadwigi płaskorzeźba została przewieziona na krakowskie Błonie, gdzie umieszczono ją na ołtarzu papieskim. Na końcu Mszy św. papież Jan Paweł II ukoronował płaskorzeźbę złotymi koronami, pobłogosławił ją, po czym powiedział: „*Ta płaskorzeźba wykonana w obozie jeńców, którzy prawie wszyscy zginęli w Katyniu, przypomina nam o tragicznych wydarzeniach okresu wojny. Niech cześć oddawana Maryi w tym wizerunku nie będzie tylko wspomnieniem przeszłości, ale umacnia wiarę współczesnej polskiej emigracji*”.

Uroczyste powitanie MBKZ na ziemi brytyjskiej nastąpiło 14 czerwca 1997 r. w kościele oo. Oratorianów, na Kensington. Kościół ten wybrano ze względu na to, że mógł pomieścić aż cztery tysiące wiernych. Po uroczystym nabożeństwie płaskorzeźbę przewieziono do jej domu, do kościoła św. Andrzeja Boboli. W związku z tym, że kościół ten stał się odtąd sanktuarium maryjnym zaistniała potrzeba stworzenia specjalnej kaplicy dla MBKZ. Ogłoszono konkurs. Wygrał projekt Maryli i Marka Jakubowskich. Uroczyste poświęcenie kaplicy odbyło się 5 kwietnia 1998 r.

Ostatnia większa peregrynacja płaskorzeźby odbyła się między sierpniem 2011 a majem 2012 roku, w ramach przygotowania do obchodów 50-lecia parafii św. Andrzeja Boboli. Z inicjatywy proboszcza Marka Reczka kopia ikony odwiedziła dwanaście polskich parafii na terenie Wielkiej Brytanii.

Zdjęcia – archiwum parafii świętego Andrzeja Boboli w Londynie. Tekst Michał Gackowski na podstawie książki Andrzeja Suchcitzta „Historia cudownej płaskorzeźby Matki Boskiej Kozielskiej Zwycięskiej i jej kultu”. Premiera książki jest zaplanowana na 8 czerwca 20201. Więcej szczegółów dot. Książki od dnia premiery na stronie: <https://bobola.church/>

